Coğrafya Biliminin Konusu, Bölümleri ve Önemi

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Doğal ortam**, insan etkisi dışında kalan ortamdır; taş küre (litosfer), hava küre (atmosfer), su küre (hidrosfer), buz küre (kriyosfer) ve canlıların yaşadığı yaşam küreden (biyosfer) oluşur. Bu beş ortam sürekli etkileşim hâlindedir; doğal ortamdaki değişimlere **doğa olayı** denir.
- İnsanın sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetleriyle doğal ortam üzerine kurduğu yaşam alanı **beşerî ortam**dır. Doğal ve beşerî ortamın birlikteliğinden oluşan en geniş yaşam alanı **coğrafi ortam**dır. Coğrafya, bu ortamdaki doğa-insan etkileşimini inceler.
- **Fiziki coğrafya** doğal olay ve süreçleri inceler: jeomorfoloji (yer şekilleri), klimatoloji (iklim), hidrografya (sular), biyocoğrafya (canlılar), toprak coğrafyası.
- **Beşerî coğrafya** insan faaliyetlerinin mekândaki dağılışını inceler: nüfus, yerleşme, siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik coğrafya. Coğrafyanın başlıca teknikleri: haritalama, uzaktan algılama, niceleme (istatistik) yöntemleri ve Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS).
- Coğrafya "Ne? Nerede? Ne zaman? Neden orada? Neden önemli?" sorularına cevap arar. **Coğrafi bakış açısı** olan kişi, risk ve fırsatları analiz eder, doğal ortamın sınırlılıklarını görür, olayları yerel-bölgesel-küresel ölçekte mekânla ilişkilendirir; bu da sürdürülebilir bir dünya için gereklidir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Doğal ortamı oluşturan küreleri tanımlarıyla eşleştiriniz.
1. Litosfer 2. Atmosfer 3. Hidrosfer 4. Kriyosfer 5. Biyosfer
a) Dünya'yı çepeçevre saran gazlar
b) Canlıların hayati faaliyetlerini sürdürdüğü alanlar
c) Kayaçlar, yer şekilleri ve topraklar
ç) Denizler, göller, akarsular ve yer altı suları
d) Buzullar, donmuş topraklar ve sürekli karla kaplı alanlar

2 İnsanın sosyal, kültürel ve ekonomik faaliyetleri sonucunda doğal ortam üzerine inşa ettiği yaşam alanına ne ad verilir?

A) Beşerî ortam
B) Doğal ortam
C) Coğrafi ortam
D) Yaşam küre
E) Doğa olayı

3 Aşağıdakilerden hangisi **doğal** bir unsurdur?

A) Vadiye kurulan baraj
B) Dere boyunca uzanan kara yolu
C) Yamaçlara yapılan teraslı tarlalar
D) Bir vadinin tabanından akan dere
E) Derenin üzerindeki taş köprü

4 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Coğrafi ortam, doğal ve beşerî ortamın birlikteliğinden oluşur.
( ) Klimatoloji, yer şekillerini inceleyen bilim dalıdır.
( ) Doğal ortamı oluşturan unsurlarda meydana gelen değişimlere doğa olayı denir.
( ) Beşerî coğrafya yalnızca nüfusu inceler.

5 Atmosfer, hava olayları, iklim tipleri ve bunların dağılışını inceleyen fiziki coğrafya dalı hangisidir?

A) Jeomorfoloji
B) Klimatoloji
C) Hidrografya
D) Biyocoğrafya
E) Toprak coğrafyası

6 Coğrafya kelimesinin kökeni ile ilgili boşlukları doldurunuz.
Coğrafya kavramı Eski Yunanca "geo" (.....) ve "graphein" (.....) kelimelerinin birleşmesiyle oluşmuştur.

7 Aşağıdakilerden hangisi beşerî coğrafyanın alt dallarından biri **değildir**?

A) Hidrografya
B) Nüfus coğrafyası
C) Yerleşme coğrafyası
D) Ekonomik coğrafya
E) Kültürel coğrafya

8 Aşağıdaki inceleme konularını ilgili coğrafya dalıyla eşleştiriniz.
1. Bir ovadaki toprakların oluşumu ve özellikleri
2. Bir ilde yıllara göre doğum oranının değişimi
3. Bir akarsuyun akım miktarı ve taşkınları
4. Bir bölgede turizm ve sanayi faaliyetleri
Dallar: hidrografya · nüfus coğrafyası · toprak coğrafyası · ekonomik coğrafya

9 Coğrafyanın mekânsal bilgileri elde etmek ve yorumlamak için kullandığı teknikler arasında aşağıdakilerden hangisi **yoktur**?

A) Haritalama
B) Uzaktan algılama
C) Niceleme (istatistik) yöntemleri
D) Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS)
E) Laboratuvarda hücre boyama

10 Coğrafyanın cevap aradığı temel sorulardan üçünü yazınız ve "Bir sahil kasabasında yazın nüfus artıyor." durumu için bu sorulardan birine örnek bir cevap veriniz.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Aşağıdaki tabloda coğrafyanın iki bölümü ve bazı alt dalları verilmiştir. (?) ile gösterilen yerlere uygun birer alt dal yazınız.

Fiziki Coğrafya	Beşerî Coğrafya
Jeomorfoloji	Nüfus coğrafyası
Klimatoloji	?
?	Ekonomik coğrafya
Biyocoğrafya	Kültürel coğrafya

12 Bir araştırmacı, bir bölgedeki bitki topluluklarının yükseltiye göre nasıl değiştiğini inceliyor. Bu araştırma en çok hangi coğrafya dalının konusudur?

A) Siyasi coğrafya
B) Kültürel coğrafya
C) Hidrografya
D) Biyocoğrafya
E) Yerleşme coğrafyası

13 I. Bir kentte mahallelere göre yaşlı nüfus oranı
II. Bir göldeki su seviyesinin mevsimlik değişimi
III. Bir ülkenin sınırlarının tarihsel süreçte değişimi
Yukarıdaki konulardan hangileri **beşerî coğrafyanın** inceleme alanına girer?

A) Yalnız III B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

14 "Yerleşmelerin gelişimi, tipleri, dağılışı ve mesken tipleri" hangi dalın konusudur ve bu dal en çok hangi bilimlerle etkileşim içindedir?

A) Nüfus coğrafyası – demografi ve istatistik
B) Yerleşme coğrafyası – arkeoloji ve tarih
C) Ekonomik coğrafya – iktisat
D) Kültürel coğrafya – filoloji ve ilahiyat
E) Jeomorfoloji – jeoloji ve jeofizik

15 Aşağıdakilerden hangisi **doğal ortamın beşerî ortamı etkilemesine** örnektir?

A) Bir kıyının doldurularak yapay ada oluşturulması
B) Bir akarsu üzerine baraj kurulması
C) Kurak bir bölgede yerleşmelerin kaynak suyu çevresinde toplanması
D) Orman alanlarının tarlaya dönüştürülmesi
E) Bir kanal açılarak iki denizin birleştirilmesi

16 Aşağıdaki tabloda verilen unsurları doğal ya da beşerî olarak sınıflandırınız.

Unsur	Doğal / Beşerî
Peribacası	.....
Peribacasına oyulmuş ev	.....
Kanal	.....
Yıllık yağış	.....

17 Coğrafi bakış açısına sahip bir kişiden aşağıdakilerden hangisini yapması **beklenmez**?

A) Doğal ortamdaki olayların doğurduğu risk ve fırsatları analiz etmesi
B) Olayları yalnızca yaşadığı mahalleyle sınırlı olarak değerlendirmesi
C) Haritaları kullanabilmesi
D) İnsan faaliyetlerinin çevreye yönelik tehditlerini görebilmesi
E) Olay ve olguları yerel, bölgesel ve küresel ölçekte kavrayabilmesi

18 "Günümüzde doğal kaynakların yıllık tüketimi, Dünya ekosisteminin bir yılda yenileyebildiğinden fazladır."
Bu durumun coğrafya öğrenmenin önemiyle ilişkisini iki cümleyle açıklayınız.

19 Kültürel coğrafya ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) Yer şekillerinin oluşum süreçlerini inceler.
B) Okyanus akıntılarını ve dalgaları inceler.
C) Yalnızca ekonomik faaliyetlerin dağılışını ele alır.
D) Dil, din, giyim, yemek, müzik, mimari gibi özellikleri coğrafyayla ilişkilendirir.
E) Toprakların oluşumunu ve mineral yapısını inceler.

20 Aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi **yanlıştır**?

A) Jeomorfoloji – jeoloji ve jeofizik
B) Klimatoloji – meteoroloji
C) Biyocoğrafya – botanik ve zooloji
D) Ekonomik coğrafya – iktisat
E) Hidrografya – pedoloji ve mineraloji

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Bir vadide dere yatağı daraltılmış, yerleşmeler vadi tabanına kurulmuş ve dere üzerindeki köprüler alçak yapılmıştır. Birkaç gün süren olağanüstü yağıştan sonra bu vadide sel ciddi can ve mal kaybına yol açmıştır.
Bu durumdan çıkarılabilecek **en kapsamlı** sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sel yalnızca yağış miktarına bağlı olarak oluşur.
B) Vadi tabanları yerleşme için en güvenli alanlardır.
C) Doğal koşullarla birlikte beşerî faaliyetler de afetin etkisini artırmıştır.
D) Köprülerin yüksekliği selin oluşumunu tek başına belirler.
E) Beşerî faaliyetlerin doğa olaylarıyla ilgisi yoktur.

22 Bir coğrafyacı, kıyıya yakın bir ovada 30 yıl içinde tarım alanlarının azalıp konut alanlarının arttığını uydu görüntüleriyle tespit etmiş, değişimi haritalamış ve nedenlerini anket verileriyle istatistiksel olarak açıklamıştır.
Bu çalışmada coğrafyanın aşağıdaki tekniklerinden hangisi **kullanılmamıştır**?

A) Laboratuvar deneyi
B) Uzaktan algılama
C) Haritalama
D) Niceleme (istatistik) yöntemleri
E) Zaman içindeki mekânsal değişimi karşılaştırma

23 I. Bir şehrin kuruluş yerinin akarsu kenarı seçilmesi
II. Kurak bir bölgede sulama kanalları açılması
III. Soğuk iklim bölgesinde evlerin kalın duvarlı yapılması
Yukarıdakilerden hangilerinde doğal ortamın insan yaşamını **şekillendirdiği** söylenebilir?

A) Yalnız III B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

24 "Coğrafi ortam" kavramı için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Doğal ve beşerî unsurları birlikte kapsayan en geniş yaşam alanıdır.
B) Yalnızca insan etkisinin olmadığı alanları kapsar.
C) Yalnızca şehirlerde görülen yapay ortamlardır.
D) Atmosfer ve hidrosferin toplamıdır.
E) Beşerî faaliyetlerin görülmediği kutup bölgelerini ifade eder.

25 Bir öğrenci, "İnsan-doğa ilişkisinde eski çağlarda doğanın etkisi ön plandayken günümüzde insan da doğayı değiştiren önemli bir etken hâline gelmiştir." yargısını desteklemek istiyor. Aşağıdakilerden hangisi bu yargıyı **en iyi** destekler?

A) Kutup bölgelerinde nüfusun seyrek olması
B) Çöllerde vaha çevresinde yerleşilmesi
C) Eski insanların mağaraları barınak olarak kullanması
D) Yüksek dağlarda sürekli yerleşmenin az olması
E) Denizlerin doldurularak yapay adalar ve havalimanları inşa edilmesi

26 Aşağıdaki çalışmalardan hangisi coğrafyanın "Neden orada?" sorusuna **doğrudan** cevap arar?

A) Bir ilin yüz ölçümünü öğrenmek
B) Bir şehrin kuruluş yılını belirlemek
C) Çay tarımının belirli bir kıyı kuşağında yoğunlaşmasının iklimle ilişkisini açıklamak
D) Bir dağın zirve yüksekliğini ölçmek
E) Bir ülkenin başkentinin adını öğrenmek

27 Fiziki ve beşerî coğrafyanın birbirinden bağımsız olmadığını, "bir ovada sanayi tesisi kurulması" örneği üzerinden açıklayınız. Açıklamanızda en az bir fiziki ve bir beşerî coğrafya dalı adı geçsin.

28 Aşağıdakilerden hangisi **siyasi coğrafyanın** inceleme konusu olmaya **en uygun** örnektir?

A) Bir akarsuyun debisinin mevsimlere göre değişimi
B) Bir akarsuyun iki ülke arasında sınır oluşturmasının ülkeler arası ilişkilere etkisi
C) Bir kıyıdaki kumsalın oluşumu
D) Bir bölgedeki yöresel yemeklerin çeşitliliği
E) Bir kentteki mahallelere göre gelir farklılıkları

29 Sosyal coğrafya ile ilgili aşağıdakilerden hangisi **doğrudur**?

A) Kayaçların fiziksel özelliklerini inceler.
B) İklim tiplerinin dağılışını açıklar.
C) Yalnızca tarım ürünlerinin üretim miktarlarını inceler.
D) Sosyal ilişkileri, kimlikleri ve eşitsizlikleri mekânsal bir bakışla inceler.
E) Okyanus tabanındaki yer şekillerini inceler.

30 Yaşadığı bölgede kuraklık riskinin arttığını fark eden bir çiftçi, su isteği az olan ürünlere geçiyor ve damla sulama kuruyor.
Bu çiftçinin davranışı aşağıdakilerden hangisiyle **en çok** ilişkilidir?

A) Doğal ortamın sınırlılıklarını dikkate alarak risk yönetmek
B) Doğal ortamın insanı hiç etkilemediğini kabul etmek
C) Kaynakları yenilenme hızından fazla kullanmak
D) Sorunu yalnızca küresel ölçekte ele almak
E) Beşerî faaliyetleri doğal koşullardan bağımsız planlamak

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**